

Catullus

(Kr. e. 87 - Kr. e. 54)

- költők új csoportja a "poetae novi".ű
- a neoterikus - új költői csoportosulás vezetője.
- A közösségi problémák helyébe az élet mindennapos, látszólag egyszerű kérdései lépnek.
- Catullus egész életét meghatározó élménye Clodiához fűződő szerelme, akit verseiben Lesbiának nevez.
- E szerelem ihlette verseinek jelentős részét (Lesbia madárkája; Gyűlölkés és szeretek)
- Versei: „játszadózások”, „bohóságok” (*nugae*)

- *Verseskönyve*: 116 költemény (a neoterikusok közt ő az, akinek a legtöbb verse, verseinek többsége fennmaradt)
- Önálló szellem; nem tanítani, inteni, politizálni akart, hanem boldogan élni
- A szerelem lírikusa
- Jellemző: „*odí et amo*” (= gyűlölök és szeretek), az érzés nagysága és ambivalenciája (=ellentmondásossága)

Lesbia madárkája

II.

Vágyakozás és irigység, féltékenység a kedves közelében levő madárka iránt

III.

A madárka tréfásan szomorú, ironikus elsíratása, „gyászdal”, - Lesbia könnyes szemei

Éljünk, Lesbia

- A fiatalság értékrendje
- A boldogság veszélyeztetettsége, múlandósága
- Az élet szeretete - torlódó számok
- A feloldódás

Gyűlölet és szeretek:

- Egyetlen disztichon (egy hexameter és egy pentameter kapcsolata);
- sok ige,
- izgatottság és időtlenség
- A szerelmi érzés ambivalenciáját, kettősségét, a szerelem és gyűlölet egytőről fakadó voltát fejezi ki.
- Az eredetiben az érzés dinamikáját az igeik adják (1 kötőszó kivételével csak ige található benne)

Jelöld a verslábakat a versben!

- Gyűlölök és szeretek. Mért? Nem tudom én se, de érzem:
- így van ez, és a szívem élve keresztre feszít.

- UU/- UU/- - /- UU/- UU/- U

Gyűlölök és szeretek. Mért? Nem tudom én se, de érzem:

- U U/- U U/U/- U U/- U U/-
így van ez, és a szívem élve keresztre feszít.

Az aranykor költészete

Augustus uralkodása megteremtí a pax romanat (=béke) és a császár felismeri a művészet erkölcsjobbító és identitás erősítő voltát. Támogatja illetve támogatják a művészetet (Maecenas).

Publius Vergilius Maro (Kr. e. 70-19)

- Mantuában született;
- apja földjét elkobozzák, és a veteránoknak osztják szét.
- Az aranykor hivatalos költője úgy, hogy szinte alig érintkezik a császári udvarral.
- Bríndíziben hal meg.

Fontosabb művei:

Georgica: A földművelésről és állattenyésztésről szóló tanköltemény; Szerb Antal szerint a legrómaibb mű.

Eclogák:

- Eredetileg pásztori környezetben játszódó, bukolikus költemény.
- A szó jelentése szemelvény, s arra utal, hogy Vergílius pásztori költeményei közül tízet választott kiadásra.
- A műfaj atyja a görög Theokritosz, akinél még valódi pásztorok dicsérik a természet szépségeit, a vidéki életet.
- Vergílius hősei már álruhás pásztorok, valójában költők, filozófusok, akik a jelennel szemben a múlt vagy eljövendő aranykort idézik.
- Párbeszéd, hexameterben: rött költemény.
- Ezt a lehetőséget ismeri föl a XX. század harmincas éveinek második felében Radnóti Miklós, s teszi a műfajt világképe legfontosabb hordozójává.

eclogae (= „szemelvények”, „válogatott versek”)
Pásztori költemények, bukolikák, eklogák

(*bukolosz* = marhapásztor)

Előzmény: Theokritosz (Kr. e. 3. sz.): *Idill*
(*eidüllion* = képecske, életkép)

IV. ecloga, melyben az eljövendő aranykort jósolja meg, s a gyermekről beszél, aki elhozza ezt, a Szűzről és a kígyóról. A középkor értelmezésében Jézus eljövételét jósolta. A csillagképet Máriára vonatkoztatták, a kígyót pedig a gonosszal azonosították. Ebből fakad a középkor fölfokozott Vergílius-kultusza (a korábbi középkorban szentté is akarták avatni; Dante őt kéri fel kísérőjül az Isteni színjátékban). (monologikus forma)

A IX. ecloga életrajzi utalást tartalmaz a földjeitől megfosztott "pásztorok" panaszának felemlítésével. (Radnóti fordította) (párbeszédes forma)

Aeneis (i.e. 30-20):

- Szicíliában írta. T. S. Eliot szerint a mű a minden műalkotás mércéje, európaiságunk hordozója.
- Megírásának célja a római nép identitásának megteremtése, s ezzel megteremti a nemzeti eposzt.

Felépítése: 12 énekből áll

első 6 ének: az Odüsszeia imitációja.

Az égő trójból pius Aeneas (kegyes Aeneas) kimentí a háziisteneket (=penates) és társaival elindul új hazát keresni. A 6. énekben megjárja az alvilágot, s találkozik a múlt és jövő alapjaival (apjával, Julius Caesarral, Augustusszal).

második 6 ének: az Iliász imitációja.

Harc Latiumban Turnusszal az új hazáért, s Turnus halálával fejeződik be a mű.

A főhős a római hivatástudat jelképe, megtestesítője, akinek egyéni boldogságát is fel kell áldozni a közösségéért, a rábízott feladat végrehajtásáért.

A mű hatása szinte felmérhetetlen az európai kultúrában. Az irodalmat szinte a XX. századig meghatározza.

Quintus Horatius Flaccus
(Kr. e. 65 - Kr. e. 8)

- Köztársaság párti.
- Augustus uralomra jutásával válaszüti elé kerül, döntenie kell: a köztársaság hozta a szabadságot, de a polgárháborút is; a császárság a zsarnokságot, de a békét is.
- Horatius a béke mellé áll, de nem adja fel a szabadság iránti igényét.
- Maecenas - felismerve tehetségét - biztosította számára „független nyugalmanak” feltételeit
- Horatius Augustus ellenfeléből annak híve és bizalmasa lett
- Életszemlélete: *aurea mediocritas* (= arany középszer), a végletektől való tartózkodás, az egyszerű, természetes élet szeretete

Szatirák (kortársakról rajzolt portrék)

Episztolák: költői levelek

Ódák: (oda, odae = dal, ének)

- bölcséleti, tanító jellegű költemények, melyekben életfelfogását, életelveit fejtí ki.
- Költészetének legértettebb darabjai a carmenek (=ódák); (nagy tartalmi, formai változatosság, nem azonos a mai óda fogalmával)

Elvei:

- *"Aurea mediocritas"*
- *"Aranyos középszer", "Arany középút"* (A szélsőségektől mentes élet.)
- *"Carpe diem!"*
- *"Szakítsd le a napot!"* (Minden napnak szakítsd le a gyümölcsét, minden napodnak meg legyen az értelme.)

A magyar Horatíust a klasszicizmus időszakában, a XVIII. század második felében fedezik föl (magyar Horatius: Virág Benedek).

Berzsenyi Dániel költészetének pedig alapja, kiindulópontja.

*Thalíarchushoz (az ünnepi öröm vezéréhez) írt versében alkaioszi strófákba foglalja üzenetét:
„Holnap mi lesz majd? azt ne kutasd! A sors / ahány napot nyújt, vedd nyereség gyanánt”
A horatiusi életbölcsséget felvezető ellentétek:*

*a kinti hideg « a bentí kandalló
fagyott vizek « a kancsó bora
az öregség szürkéje « az ifjúság zöldje*

Gyakorlati tanács: Itt és most - örülj !

Leuconoéhoz (= ragyogó elméjü)

„ne kutasd, ... mit szántak, mi jövőt ísteneink”

„carpe diem” - „élvezd az életet!”, „tépđ le a napot!” (- nem hedonizmus, hanem a pillanat értékének tudata)

Lícínius Murenához (Maecenás sógorához)

1. vsz.: a végletektől (a vakmeróségtől és a gyávaságtól) óvja

2. vsz.: *aurea mediocritas*:

„Akinek a szívében arany közép tart
súlyegyent, azt nem nyomorítja rozszant
putrí szennye, nem nyomorítja bántó
udvari pompa.”

3. vsz.: a vakmerőség (=önhittség) sérti az isteneket
(kép: fürgeteg, villám)

4-5. vsz.: biztatás: „Nem lesz, ami rossz ma, nem lesz
/ folyton az...”

6. vsz.: ismét a hajóskép: „Vond / össze, hogyha
kedvez a szél, túlontúl / büszke vitorlád”

(A vers címzettjének a sorsa: Kr. e. 22-ben
összeesküvés vádjával kivégezték)

Hedonizmus (hedoné= gyönyör): az élet értelme az élvezet, a gyönyör

Egyik képviselője Arisztipposz (V., IV. század) nagy hatással volt Horatiusra

Horatius életelve: az élet értékeinek tudata és bölcs élvezete, a végletektől való tartózkodás, a mértékletesség